

ПРОЦЕСУАЛЬНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ТА ЙОГО СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ

Д. В. Слинько

Дослідження ролі й призначення процесуального права, його вдосконалення можливе лише на засадах системно* функціонального підходу, сутність якого полягає, по-перше, у необхідності досліджувати всі процесуальні правові явища в їх системному й нерозривному зв'язку; по-друге, у їхньому призначенні відносно один одного й цілого. Одним з напрямків системно-функціонального підходу в праві є розробка поняття механізму правового регулювання. У межах проведеного дослідження хотілося б звернути увагу на необхідність розробки й вивчення в загальній теорії права категорії «механізм процесуального регулювання» [1, с. 151].

Одне із завдань теорії права - забезпечення синтезу юридичних знань. Саме синтез знань дозволяє зробити наступний крок у пізнанні, перейти від статичної картини явища до динамічної [2, с. 310]. Тому накопичені знання про окремі елементи процесуальної форми необхідно інтегрувати й показати взаємодію цих елементів у процесі функціонування процесуальної форми. Іншим важливим завданням загальної теорії права є підвищення ефективності дії матеріальних і процесуальних правових норм. Реалізація цього завдання також пов'язана з необхідністю вивчення механізму процесуального регулювання.

Спочатку ідею механізму впливу права на суспільні відносини висунув М. Александров. Він визначив основні напрямки правового впливу на умови громадського життя. Певні теоретичні узагальнення з даної проблеми у цей період були проведені Л. Явичем [3], а згодом В. Горшеньовим [4].

На думку М. Александрова, ланками механізму правового регулювання (МПР) є: 1) встановлення правового статусу особи; 2) надання відомим видам життєвих фактів значення юридичних фактів; 3) встановлення моделей правовідносин; 4) встановлення заходів правової охорони і юридичної відповідальності [5, с. 542-545]. Певний внесок у розробку питань механізму правового регулювання здійснили П. Недбайло, А. Пиголкин, М. Лебедев, М. Матузов й інші вчені-юристи.

Однак своє розгорнуте обґрунтування й закінчений вигляд ідея МПР отримала у працях С. Алексєєва. Запропонована ним конструкція МПР при подальшому використанні не перетерпіла, по суті, ніяких змін.

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

механізм правового регулювання; процесуально-правовий механізм; нормативно-правові підстави прийняття рішень; фактори впливу на рішення; вимоги до рішень органів внутрішніх справ

С. Алексєєв характеризує механізм правового регулювання як узяті в єдності систему правових засобів, за допомогою якої забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини. На його думку, ця важлива загальнотеоретична категорія дозволяє не лише зібрати разом явища правової дійсності, пов'язані з рішенням життєвих ситуацій, і окреслити їх як цілісність, але й представити їх у працюючому, системновпливаючому вигляді [6, с. 364]. Зазначена категорія вироблена для відображення моменту руху, функціонування правової форми.

Відповідно до стадій правового регулювання С. Алексєєв виділяє три основні елементи (*ланки*) у *механізмі* правового регулювання: 1) юридичні норми; 2) правові відносини; 3) акти реалізації прав і обов'язків. Факультативним елементом є акти застосування права [6, с. 364].

Таким чином, механізм правового регулювання включає такі обов'язкові елементи: 1) норми права; 2) юридичні факти (фактична система); 3) правовідносини. Акти застосування права є факультативним елементом МПР.

Процесуально-правовий механізм (ППМ) - це елемент загального механізму правового регулювання, відносно самостійна підсистема правових засобів. Він вступає в дію на деяких етапах загального правового регулювання, у випадках виникнення перешкод нормальної реалізації правових норм і має охоронну спрямованість [1, с. 161].

Дана правова категорія дозволяє адекватно відбити одну з найважливіших правових підсистем, повніше виявити особливості процесуальних явищ, тому що вони найбільш чітко виражені у загальному механізмі їхньої дії; глибше зрозуміти природу юридичного процесу через вивчення його взаємозв'язків з іншими процесуальними явищами [7, с. 100].

Поняття "процесуально-правовий механізм" є основною узагальнюючою категорією в загальправовій процесуальній теорії й охоплює, на думку В. Протасова, сукупність взаємозалежних процесуальних засобів галузевого характеру, необхідних і достатніх для виявлення й реалізації матеріальних охоронних правовідносин [7, с. 100].

На думку Є. Лук'янової, процесуально-правовий механізм - це динамічна система правових засобів, за допомогою яких впорядковується охоронна діяльність уповноважених органів у сфері юрисдикційного правозастосування [1].

Пропонується визначити процесуально-правовий механізм формування і прийняття рішень у органах внутрішніх справ як сукупність матеріально-юридичних та процедурно-юридичних встановлень, за допомогою яких забезпечується розробка змісту, зовнішнього вигляду, послідовності прийняття рішень у органах внутрішніх справ (далі - ОВС) для вирішення юридичних справ у межах їх компетенції [8, с. 11]. Його складовими елементами є: нормативно-правові підстави прийняття рішень у ОВС; фактори, що впливають на прийняття рішень у ОВС; вимоги до змісту і форми рішень в ОВС; прийняття рішення і його закріплення у відповідному правозастосувальному акті.

Нормативно-правові підстави прийняття рішень у ОВС - це сукупність матеріально-правових і процесуально-правових норм та засад, що регламентують діяльність ОВС у цілому і порядок вирішення юридичних справ, віднесених до їх компетенції зокрема.

Фактори, що впливають на прийняття рішень в ОВС - система об'єктивних та суб'єктивних умов, що визначають особливості процесу прийняття рішень у діяльності ОВС.

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено проблемам механізму правового регулювання, юридичного процесу, процесуально-правовому механізму формування й прийняття рішень у органах внутрішніх справ, його складовим елементам. Розглянуто фактори, що впливають на їх прийняття (як об'єктивні, так і суб'єктивні), зазначено й проаналізовано вимоги, що висувуються до змісту й форми рішень.

До об'єктивних факторів, що впливають на прийняття рішення ОВС, слід віднести: загальнодержавні соціально-економічні умови; нормативно-правові акти, що визначають завдання, цілі, принципи діяльності, організацію і

лення ОВС; нормативно-правові що регулюють діяльність щодо 'слідкування,' розгляду і вирішення справ, пов'язаних з кримінальними злочинами і адміністративними правопорушеннями; загальностановлені умови праці в ОВС.

До суб'єктивних факторів, що впливають на прийняття рішень, відносять: соціально-психологічні; особистісні якості; професійні якості особи, що приймає рішення.

Вимоги підвищення ефективності рішень, що приймаються ОВС полягають у наступному: 1) відповідність змісту рішення його підставам; 2) адекватне відбиття змісту рішення його формою; 3) досягнення відповідності фактичного стану суспільного порядку тій моделі, що закріплена в нормі права.

Вимога обгрунтованості є проявом інформаційної природи рішення. Для кожного рішення має бути отримана необхідна і достатня кількість інформації, що дозволить встановити передбачену в гіпотезі норми ситуацію як умову прийняття рішення і буде мати певні правові наслідки.

Серед інших вимог, що ставляться до змісту рішень, можна поряд із згаданими виділити і вимоги конкретності, чіткості, ясності, логічності, тобто тієї технічної правозастосовчої досконалості, яка в кінцевому рахунку гарантує рішення доступність розуміння тими, кому воно адресоване, і тими, хто про нього поінформований.

Вимоги, що ставляться до рішення ОВС, можна розглядати і з точки зору його інформаційного призначення, оскільки в кожному з них закладено певну дескриптивну інформацію, яка має, як правило, спрямований, волевий характер.

Також слід відзначити, що організація зовнішнього виразу змісту рішення не може бути довільною. В ході правозастосовальної практики склалися, а потім закріпилися у нормах права уявлення про оптимальну послідовність

викладу правозастосовчого рішення. Вихідними положеннями цих уявлень були міркування про економічну і доступну, логічну передачу змісту рішення.

Рішення, що приймається ОВС - це прийнятий у відповідності до" закону правовий акт, у якому вповноважений орган чи посадова особа у межах своєї компетенції вирішує правові питання і виражає владне волевиявлення по конкретній юридичній справі.

Прийняття рішення полягає в тому, щоб встановити фактичні обставини справи, знайти і проаналізувати норми права, встановити відповідність між нормативними умовами прийняття рішення та встановленими фактичними обставинами і вирішити справу у формі відповідного акту - документа.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена проблемам механизма правового регулирования, юридического процесса, процессуально-правовому механизму формирования и принятия решений в органах внутренних дел, его структурным элементам. Рассмотрены факторы, влияющие на их принятие (как объективные, так и субъективные), указаны и анализируются требования, предъявляемые к содержанию и форме решений.

Рішення ОВС виступає в певній зовнішній формі, яка акумулює у собі весь комплекс розумових, фактичних, організаційних та юридичних операцій, які здійснює особа, що приймає рішення, з метою забезпечення оптимальних умов реалізації правових норм. Рішення конкретизує та закріплює не лише державну волю, але й результат засвоєння, оцінки під час прийняття рішення певних фактів в їх правовому та моральному змісті, відповідності політичним, правовим, етичним настановам та принципам як самих посадових осіб, так і тому соціальному середовищу, в якому вони функціонують.

У правовому регулюванні діяльності **ОВС** щодо прийняття рішень особливе значення має визначення цілей, завдань діяльності. Досягненням цих цілей і завдань є дослідження складових елементів процесуально-правового механізму прийняття рішень у ОВС.

Слід відзначити, що в управлінській діяльності прагнення підвищити якість прийнятих рішень призвело до створення різних правил, процедур, що регламентують поведінку людей, яким доводиться приймати рішення.

Можна зробити висновок, що вивчення теорії та практики прийняття рішень, що приймаються ОВС, з використанням різних методів, у тому числі таких, як: теоретико-правовий, порівняльно-правовий, соціально-правовий, статистичний, може сприяти виявленню труднощів та помилок, що виникають на практиці під час прийняття рішень, а також встановленню об'єктивних та суб'єктивних причин, що зумовлюють ці труднощі (наприклад, прогалини в правовому регулюванні, неточності, суперечності у законі, нерозуміння вимог закону, невміння обирати правильний варіант рішення тощо).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права. - М: Норма, 2004. - 240 с.
2. Авдеев Р. Ф. Философия информационной цивилизации. - М., 1994. - 336 с.
3. Явич Л. С. Проблемы правового регулирования советских общественных отношений. - М., 1961. - 172 с.
4. Горшенев В. М. Участие общественных организаций в правовом регулировании. М., 1963.-167 с.
5. Теория государства и права / Под ред. Н. Г. Александрова. - М., 1974. - 664 с.
6. Алексеев С. С. Право. - М., 1999. - 712 с.
7. Протасов В. Н. Основы общеправовой процессуальной теории. - М., 1991. - 144 с.
8. Слинько Д. В. Процесуально-правовий механізм формування і прийняття рішень в органах внутрішніх справ: Автореф. дис. ...канд. юрид. наук.: 12.00.01 / Національний університет внутрішніх справ. - Х., 2002. - 20 с.